

Prašina SNOVA

Deo prvi

PRIPOVEST IZ MALAŠKE KNJIGE PALIH

STIVEN
ERIKSON

Prevela
Jelena Katić Živanović

Laguna

Naslov originala

Steven Erikson

DUST OF DREAMS

A Tale of the *Malazan Book of the Fallen*

Copyright © Steven Erikson, 2009

First published as DUST OF DREAMS in 2009 by Bantam Press, an imprint of Transworld Publishers. Transworld Publishers is part of the Penguin Random House group of companies.

Steven Erikson has asserted his right under the Copyright, Designs and Patents Act 1988 to be identified as the author of this work.

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Cover Artwork © by Steve Stone represented by Artist Partners Limited

Mapa: Neel Grover

*Pre deset godina dobio sam podršku koju uopšte nisam
očekivao, od pisca kojeg poštujem i kome se divim.
Prijateljstvo rođeno u tom trenutku neopisivo mi je
dragoceno. Ovaj roman, s ljubavlju i zahvalnošću,
posvećujem Stivenu R. Donaldsonu.*

Sadržaj

Zahvalnice	ix
Autorova beleška.	xi
Mapa.	xii
Dramatis Personae.	xv
Prolog	1
Prva knjiga: <i>More ne sanja o tebi.</i>	25
Druga knjiga: <i>Oni koji jedu dijamante i dragulje</i> . . .	277

Zahvalnice

Progovoriti o prvoj polovini veoma dugog, dvotomnog romana uopšte nije lak zadatak. Moju zahvalnost (i naklonost) zaslužuju Vilijam Hanter, Hejzel Kendal, Bouen Tomas-Lundin i Ejdan-Pol Kanavan, zbog svoje pronicljivosti i strpljivosti. Moram da zahvalim i osoblju *The Black Stilta* i *Café Macchiata* u Viktoriji, koje je bilo puno razumevanja prema činjenici da sam poklekao pred kafom bez kofeina. Hvala i Kler Tomas; a posebnu zahvalnost upućujem svojim studentima s radionice pisanja koju sam vodio prethodnih nekoliko meseci. Šenon, Margaret, Šigenori, Brenda, Džejd i Lenora: pomogli ste mi da se podsetim u čemu je prava svrha pisanja fikcije.

Autorova beleška

Iako, naravno, nisam poznat po tome da pišem cigletine od knjiga, oduvek sam mislio da će završetak *Malaške knjige palih* zahtevati nešto više od onoga što moderna tehnologija povezivanja knjiga može da pruži. Sve dosad sam izbegavao da se služim klifhengerima, pre svega zato što sam kao čitalac oduvek mrzeo ako moram da čekam ne bih li saznao šta se dalje dogodilo. Nažalost, *Prašina snova* je prvi deo dvotomnog romana, čiji će drugi deo biti *Sakati bog*. Samim tim, ukoliko tražite razrešenje mnogih niti priče, ovde ih nećete naći. Takođe, možete primetiti da ovde nema epiloga i da *Prašina snova* strukturno ne prati tradicionalni oblik razrešenja u romanu. Zbog svega toga jedino mogu da vas zamolim za strpljenje. Znam da ga imate; na kraju krajeva, čekali ste već ovoliko dugo, zar ne?

Stiven Erikson
Viktorija, Britanska Kolumbija

LETERIJSKO CARSTVO

i susedne zemlje...

S

DRAMATIS PERSONAE

MALAŽANI

Vrhovna zapovednica Tavore

Vrhovni mag Brzi Ben

Pesnica Keneb

Pesnica Blistig

Kapetanica Lostara Jil

Banašar

Kapetan Dobrica

Kapetanica Skanaro

Kapetanica Faradan Sort

Kapetan Rutan Gud

Kapetan Zalet

Kapetan Doklen Radža

Poručnik Pora

Poručnica Raband

Sin

Glista

ODREDI

Vodnik Svirac

Desetar Balvan

Korik
Smeška
Boca
Korab Bilan Tenu'alas
Sipa
Vodnik Gesler
Desetar Olujni
Nosić
Visprena
Mušica
Vodnik Kord
Desetar Srča
Ćopa
Ebron
Krca (Džamber Stablina)
Vodnica Helijan
Desetar Pipavi
Desetar Bezdah
Balgrid
Možda
Vodnik Balzam
Desetar Smrda
Vratošija
Galt
Uvce
Žilavac
Vodnik Tom Živac
Tulipan
Posrečko
Vodnik Urb
Desetar Rim
Masan Gilani
Slanac
Sića
Vodnica Sinter
Desetar Pravalak Obod

Medeni
Remen Brlja
Plićak
Osvrt
Vodnik Baden Gruk
Desetarka Zgužvana
Drpa
Nep Brazda
Reliko
Vrlo Prazan
Vodnik Saliven
Desetarka Ljupčica
Lov
Mulvan Trepet
Neler
Glavosek
Potega
Mrtvi Vrdalama
Alhemičar Bavedikt
Vodnik Osvit
Vodnik Šmrca
Desetarka Salčić
Desetarka Rumbalon

KUNDRILI

Ratni poglavica Čemer
Hanavat (Čemerova žena)
Džarab
Šelemasa
Vedit

SIVI ŠLEMOVI NESTANA

Smrti mač Krugava
Zaštitnik nakovnja Tanakelijan
Jurišnik Run"Turvijan

LETERIJI

Kralj Tehol
Kraljica Džanat
Kancelar Bag
Seda Bag
Rizničar Bag
Jan Tovis (Sumrak)
Jedan Derig (Straža)
Bris Bedikt
Atri-seda Aranikt
Šurk Elali
Skorgen Kaban
Jublala Pang
Veštica Pali
Veštica Skviš
Kratka
Jasna
Raket
Ursto Hubut
Pinosel

BARGASTI

Ratni poglavica Onos T'alat
Hetan
Stavi
Stori
Ratni vođa Stolman
Veštac Kafal
Stral
Bakal
Ratni vođa Maral Eb
Posekotina Ralata
Aul Bujica
Setok Vučja

ZMIJA

Rut
Nošena
Badali
Sadik
Brejderal

IMASI

Onrak
Kilava
Ulšun Pral

T'LAN IMASI

Lera Epar
Kalt Urmanal
Ristali Ev
Brolos Haran
Ilm Absinos
Ulag Togtil
Nom Kala
Inistral Oven

K'ČEJN Š'MALI

Matrona Gant'an Asil
Dž'an stražar Bre'nigen
K'el lovac Sag'Čurok
Jedina kći Gant Mak
K'el lovac Kor Taran
K'el lovac Ritok
Ši'gal ubica Ga'Rul
Sulkit
Jurišnica Kajlit (Elan)

OSTALI

Silkas Ruina

Rud Elali

Telorast

Zgruša

Lutalica (Zalutali)

Zglavak (Sekul Lat)

Kilmandaros

Mel

Olar Etil

Udinas

Šeb

Taksilijan

Vid

Asana

Dašak

Strag

Nepet

Rautos

Sandalat Drukorlat

Vital

Ljuska

Dama

Cvičko

Krivulja

Bubac

Prolog

Elanska ravnica, zapadno od Kolansa

P rvo je bila svetlost, a onda je bila vrelina. Klečao je, pažljivo uzimao jedan po jedan krhki sloj tkanine u ruke, starajući se da svaki preklop bude savršen, da nijedan deo bebe ne ostane izložen suncu. Navukao joj je kapuljaču tako da joj tek rupa veličine pesnice ostane pred licem što je nalikovalo sivim mrljicama u tami, a onda ju je nežno podigao i smestio na prevoj ruke. Ništa mu nije bilo teško.

Ulogorili su se pokraj jedinog drveta na vidiku, mada ne ispod njega. Bilo je to drvo gamle, a gamle su bile ljute na ljude. Grane su mu u sumrak prethodne večeri bile guste od treperave mase sivog lišća, makar dok mu se nisu primakli. Ovog jutra sve grane su bile gole.

Okrenuvši se na zapad, Rut je stajao i držao bebu koju je nazvao Nošena. Trava je bila bezbojna. Mestimično ju je sastrugao suv vetar, vetar koji je zatim čeprkao prašinu oko korenja ne bi li otkrio blede lukovice, tako da se biljke sparuse i svenu. Nakon što nestanu prašina i lukovice, ponekad ostane šljunak. Uglavnom ostane samo stenovito tlo, crno i kvrgavo. Elanska ravnica je ćelavila, ali to bi bilo nešto što bi mogla da izgovori Badali, zelenih očiju okrenutih ka rečima u svojoj glavi. Nije bilo nikakve sumnje da je Badali nadarena, ali neki darovi, Rut je to dobro znao, bili su samo prerusene kletve.

Badali mu je tada prišla, suncem oprljenih mišica tankih kao rodin vrat, prašinom pokrivenih šaka opuštenih uz bedra, prevelikih spram njenih mršavih butina. Oduvala je muve što su joj se rojile na usnama i zapevušila:

„Rut, Nošenu nosi on
Dobro je umota
Svakoga jutra
A onda ustane...“

„Badali“, rekao je, svestan da nije završila pesmu, ali svestan i toga da ionako neće žuriti, „još smo živi.“

Klimnula je.

Tih nekoliko reči postale su neka vrsta obreda među njima, mada taj obred nikad nije gubio svoje tragove iznenađenja, svoju bledu nevericu. Rebraši su ih prethodne večeri naročito teško progonili, ali dobra vest je da su izgleda konačno ostavili Oce za sobom.

Rut je bolje namestio u naručju bebu koju je nazvao Nošena, pa krenuo, hramajući zbog nateklih stopala. Na zapad, u samo srce Elanske ravnice.

Nije se osvrnuo da proveriti prate li ga ostali. Oni koji su mogli, pratili su ga. Po ostale će doći rebraši. Nije tražio da bude na čelu zmije. Nije ništa tražio, ali bio je najviši i možda je čak bio i najstariji. Možda je imao čak trinaest, možda i četrnaest godina.

Badali je iza njega nastavila:

„I da hoda krenu
Iz tog jutra
S Nošenom u rukama
I rebrastim repom
Što gmiže pozadi
Poput jezika
Sa sunca.
Treba ti najduži

Jezik
Kad tražiš
Vodu
Kao što to sunce radi..."

Badali ga je gledala neko vreme, gledala i kako ostali kreću njegovim tragom. I sama će se ubrzo pridružiti rebrastoj zmiji. Dunula je da otera muve, ali one su se, naravno, odmah vratile, rojeći joj se oko rana na nateklim usnama, poskakujući nagore da joj ližu uglove očiju. Nekada je bila lepotica, s tim svojim zelenim očima i uvojcima poput zlata. Ali lepota je kupovala osmehe samo neko vreme. *Kad ostava zvrji prazna, lepota bude ukaljana.* „A muve“, prošaputala je, „prave obrasce patnje. A patnja je ružna.“

Posmatrala je Ruta. Bio je glava zmiје. Bio je i njen očnjak, ali to poslednje je bilo samo za nju, samo njena šala.

Zmija je zaboravila kako se jede.

Bila je među onima koji su stigli s juga, iz praznih ljuštura domova Korbansa, Krosisa i Kanrosa. Čak i sa ostrva Otpelas. Neki, poput nje, hodali su obalom Pelasjarskog mora, a onda do zapadnog ruba Ustana koji je nekada bio velika šuma, i tamo su pronašli drveni drum, Put panjeva, kako su ga ponekad zvali. Drveće odreda posečeno u ravne krugove, nabijeno u neprekidne, neprekidne redove. Druga deca su tada pristigla iz samog Ustana, prateći stara korita rečica koje su krivudale sivim spletom smrskanog palog drveća i obolelog žbunja. Bilo je znakova da je Ustan nekada bio šuma koja se i zvala Šuma Ustan, ali Badali nije bila sasvim uverena u to – mogla je da vidi samo i jedino izrovanu ledinu, uništenu i opustošenu. Nigde nije bilo nijednog drveta. Drum su zvali Put panjeva, ali ponekad i Šumski put, a i to je bila samo njena šala.

Naravno, nekom je trebalo mnogo drveća da napravi taj drum, tako da je tu možda nekada zaista i rasla šuma. Ali sada je više nije bilo.

Na severnom rubu Ustana, sučelice Elanskoj ravnici, naišli su na još jednu kolonu dece, a sutradan im se pridružila još jedna, sa severa, iz samog Kolansa, a na njenom čelu bio je Rut. Nosio

je Nošenu. Visok, s ramenima, laktovima, kolenima i gležnjevima što su štrčali na njemu, kože oko njih opuštene i rastegnute. Imao je krupne, blistave oči. I dalje je imao sve zube, a kad bi svanulo jutro, svako jutro, bio je tamo, na čelu. Očnjak, a ostali su ga prosto pratili.

Svi su verovali da zna kuda ide, ali ga nisu pitali, pošto je verovanje bilo važnije od istine, a istina je bila da je i on bio jednako izgubljen kao i svi ostali.

„Celog dana Rut
Nošenu nosi
I čuva je
Umotanu
U svoju senku.
Teško je
Ne voleti Ruta
Ali Nošena ga ne voli
A Nošenu niko ne voli
Osim Ruta.“

Visto je stigao iz Okana. Kad su oni izgladnjenici i oni kostokožni isleditelji krenuli na grad, majka ga je poslala da beži, držeći za ruku sestru koja je bila dve godine starija od njega, i njih dvoje su trčali ulicama između zapaljenih zgrada i vrištanja što se razlegalo u noći, a izgladnjenici su razbijali vrata i izvlačili ljude napolje i radili im užasne stvari, dok su oni kostokošci samo gledali i govorili da je to neophodno, da je ovde sve neophodno.

Otrgli su mu sestru od njega, i njen mu vrisak i dalje odjekuje u glavi. Otad svake noći jaše na njemu u svojim snovima, od trena kad ga iscrpljenost savlada do trena kad se probudi pred bleđim licem zore.

Bežao je, činilo mu se, beskonačno, na zapad, što dalje od izgladnjenika. Jeo je šta je našao, mučila ga je žeđ, a kad je odmakao od izgladnjenika pojavili su se rebraši, ogromni čopori usukanih pasa sa crvenilom oko očiju i bez trunke straha od bilo čega. A

onda Oci, potpuno umotani u crno, koji su napadali iscrpljene logore i otimali decu, a jednom je s još nekoliko drugih nabasao na njihovu staru noćnu utvrdu i svojim očima video sitne rascepane kosti koje su se plavo-sivo šarenele u ugljevlju ognjišta, pa je tako i shvatio šta Oci rade deci koju odvedu.

Visto se sećao kad je prvi put ugledao Šumu Ustan, niz ogoljenih bregova prekrivenih izvaljenim panjevima, čije ga je korenje podsećalo na polje kostiju što je okruživalo grad koji mu je nekada bio dom, sve što je preostalo nakon što je sva marva bila poklana. I u tom trenutku, gledajući ono što je nekada bila šuma, Visto je shvatio da je sada ceo svet mrtav. Ničega više nema, nema kuda da se ode.

A ipak je tabanao dalje, sada tek jedan među, mora biti, destinama hiljada, možda čak i više, tek jedno dete na drumu dece ligama dugačkom, i ma koliko ih umiralo usput, stizali su drugi da ih zamene. Nije ni sanjao da toliko dece uopšte postoji. Bili su poput nekog velikog krda, poslednjeg velikog krda, jedini izvor hrane za poslednje očajne lovce sveta.

Visto je imao četrnaest godina. Nije još stigao da izdžiklja, i nikada neće. Stomak mu je bio okrugao i tvrd kao kamen, ispučen toliko da mu se kičma krivila neposredno iznad kukova. Hodao je nalik na trudnu ženu, široko spuštajući stopala, s bolovima u kostima. Bio je pun Satra jahača, crva koji su beskonačno plivali u njegovom telu i svakog dana postajali sve krupniji. Kad budu spremni – uskoro – prosuće se iz njega. Iz njegovih nozdrva, iz uglova očiju, iz ušiju i pupka, penisa i anusa, i uz njegovih usta. A onima koji to budu videli činiće se da se izduvao, dok mu koža puca i mlitavi, viseći u talasastim naborima duž čitavog tela. Izgledaće kao da se u tren oka pretvorio u starca. A onda će umreti.

Visto je bio maltene nestrpljiv da do toga dođe. Nadao se da će rebraši pojesti njegovo telo, i tako pokupiti jaja koja su Satra jahači ostavili za sobom, i da će onda i sami umreti. Još bolje, Oci – ali oni nisu tako glupi, bio je uveren u to – ne, oni ga neće ni pipnuti i to je bila baš šteta.

Zmija je za sobom ostavljala Šumu Ustan i drveni drum je ustupao mesto trgovačkoj stazi s dubokim kolotrazima u prašnjavom

tlu koja krivudavo zalazi u Elansku ravnicu. Umreće u ravnici, dakle, i duh će mu se otrgnuti od smežurane hrpe koja je bila njegovo telo, pa započeti dugo putovanje nazad kući. Da pronade sestru. Da pronade majku.

A njegov duh je već bio umoran, tako umoran od hodanja.

Badali se pri kraju tog dana prisilila da se popne na stari elanski tumul s drevnim drvetom na jednom kraju – sivo lišće mu je treperilo – odakle je mogla da se okrene i pogleda niz put, ka istoku, dokle god je očima mogla da prati beskrajno putovanje tog dana. Iza neodređene mase raširenog logora ugledala je lelujavu liniju telâ što se proteže sve do obzorja. Bio je to naročito loš dan, preterano topao, preterano suv, jedno jedino pojilo bila je baruština smrdljivog blata punog gamadi i trulih lešina insekata, i imalo je ukus mrtve ribe.

Stajala je, dugo gledajući niz rebrastu zmiju. Oni koji su pali usput nisu bili sklonjeni u stranu, ostali bi ih jednostavno pregažili ili preskočili, tako da je sada drum bio put od mesa i kostiju, lepršavih vlasi kose i, znala je, netremice zagledanih očiju. Zmija od rebara. Čal Managal na elanskom.

Oduvala je muve sa usana.

I izgovorila novu pesmu.

„Ovoga smo jutra
Videli drvo
Lišća od sivila
Primakosmo se
I lišće je odletelo.

U podne je dečak bez imena
Pojednog nosa
Pao i ostao da leži
A lišće se spustilo
Da se hrani.

U sumrak nađosmo novo drvo
Sivog lepršavog lišća
Spremalo se za noć
Čim svane
Lišće će opet odleteti.“

Ampelas Ukorenjeni, Pustare

Mašinerija je bila prekrivena zejtinjavom prašinom što se presijavala u tami kad bi bleđa svetlost fenjera kliznula preko nje, prizivajući pokret tamo gde pokreta nije bilo, opsenu nečujnog šunjanja i reptilskih krljušti, koja se, kao i uvek, činila okrutno prikladnom. Teško je disala hitajući niz uzak hodnik, tu i tamo se saginjući da izbegne kabaste crne kablove što vise s tavanice. Jedak metalni vonj ustajalog, nepokretnog vazduha pekao joj je grlo i nozdre. Okružena izvađenim crevima Korena, osećala je kako je opseđa nepoznanica, beskonačna zagonetka kobne drevne tajne. Ipak, ovi neosvetljeni, napušteni prolazi postali su njeno omiljeno utočište, iako je bila posve svesna mnoštva samoprekornih pobuda koje su je dovele do takvog izbora.

Koren je prizivao izgubljene, a Kajlit je odistinski bila izgubljena. Nije se radilo o tome da ne ume pronaći put kroz te bezbrojne krivudave hodnike ili prostrane odaje s tihim, zamrznutim mašinama, izbegavajući jame u podovima preko kojih nikad nisu bile postavljene kamene ploče, i čuvajući se od zbrke metala i kablova što se prosipaju iz zidova bez oplata – ne, znala je da se snađe na tom mestu, sada, nakon meseci lutanja. Ova kletva bespomoćne, beznadne zbunjenosti pripadala je njenom duhu. Nije bila ono što su želeli da bude, i ništa što bi rekla nije ih moglo uveriti u to.

Bila je rođena u jednom plemenu Elanske ravnice. Tamo je odrasla, tamo se menjala od deteta do devojke, od devojke do žene, i tamo nije bilo ničega što bi je izdvojilo, što bi pokazalo da je jedinstvena ili blagoslovena neočekivanom nadarenošću. Udala se mesec dana posle prvog krvarenja. Rodila je troje dece. Gotovo

da je i volela svog muža, naučila je da živi s njegovim blagim razočaranjem kad je njena mladalačka lepota ustupila mesto iscrpljujućem majčinstvu. Njen život se, uistinu, nije nimalo razlikovao od života njene majke, i zato je jasno videla – bez ikakve naročite nadarenosti – životnu stazu koja je čeka, iz godine u godinu, to sporo raspadanje svog tela, gubitak gipkosti, sve dublje bore na licu, opuštene grudi, bedno popuštanje bešike. A jednog dana će shvatiti da više nije sposobna da hoda, pa će je pleme ostaviti tamo gde se zatekla. Da umre u samoći, pošto je umiranje oduvek bilo samotno, kao što uvek i mora biti. Jer su Elani bili pametniji od naseljenih naroda Kolansa s njihovim kriptama i riznicama za mrtve, s porodičnim slugama i savetnicima, svih odreda presečenih grkljana i naguranih u hodnike grobnice, podanicima i izvan života samog, podanicima zauvek.

Svi umiru u samoći, na kraju krajeva. Sasvim jednostavna istina. Istina koje niko ne mora da se plaši. Duhovi čekaju pre nego što izreknu osudu duši, čekaju da ta duša – u svojoj samrtnoj samoći – prosudi sama sebe, život koji je živela, a ako iz toga proistekne spokoj, i duhovi će biti milosrdni. Ako mučenje zajaše Divlju Kobilu, avaj, onda će i duhovi znati čime da prikladno odgovore. Kad se duša suoči sa sobom, na kraju krajeva, nemoguće je lagati. Obmanjujući razlozi glasno odjekuju neistinom, njihova površna slabost previše je očita da bi se zanemarila.

Bio je to život. Daleko od savršenog, ali samo neodređeno nesrećan. Život koji bi mogao da se sreže na nešto nalik zadovoljstvu, pa čak i ako se ishod pokaže kao nešto bezoblično, lišeno značenja.

Nije bila nikakva veštica. Nije imala dah šamana, i zato nikad neće zajahati Šarenog Konja. A kad je kraj tog života kucnuo za nju i njen narod, onog jutra užasa i nasilja, sve što je otkrila bila je kleta sebičnost – odbijanje da umre, bekstvo od svega što je ikada znala.

Nisu to bile nikakve vrline.

Vrine je nisu krasile.

Stigavši do središnjeg zavojitog stepeništa – svaka stepenica bila je previše niska, previše široka za korake ljudi – počela je da se penje, nivo po nivo, i dah joj je od napora postajao sve plići i brži

što se više udaljavala od Korena, ka nižim odajama Prehrane, gde se okoristila dizalicom s protivtegom da se podigne uz okomito okno, pored kaca u kojima su se krčkale gljive, pored krcatih obora za ortene i grisoile, sve dok se nije, uz škripu i potres, zaustavila na najnižem nivou Materice. Tu ju je sačekala kakofonija mladunaca, siktavi krici bola dok su se vršile strahotne operacije – dok su se gorkim ukusima određivale sudbine – pa je, donekle povrativši dah, pohitala da se popne pored spratova ispunjenih strahovitim izlivima besa, zadahom otpada i panike koji je sijao poput ulja na mekim kožama među obrisima što su se migoljili sa svih strana – obrisima s kojih je pažljivo skretala pogled, u žurbi pokrivajući uši šakama.

Od Materice do Srca, gde je sada prošla pored visokih prilika koje nisu obraćale pažnju na nju, i kojima je morala da se sklanja s puta, inače bi je prosto pregazili svojim kandžama. Ve'gat vojnici su stajali sa obe strane središnje rampe, dvaput viši od nje, u svojim tajanstvenim oklopima koji su podsećali na zapetljanu mašineriju Korena duboko dole. Ukrašene rešetke vizira krile su im lica, sve osim gubica sa očnjacima, a linija čeljusti davala im je izgled sablasnog cerenja, kao da im je urođena svrha njihovog soja pružala pravo uživanje. Mnogo više od dž'ana ili k'ela, odistinski vojnici K'čejn Š'mala plašili su Kajlit do same srži njenog bića. Matrona ih je proizvodila u velikim količinama.

Nikakav dalji dokaz nije bio potreban – rat je na pomolu.

To što su ve'gati zadavali Matroni užasan bol, što je svaki iz nje izbijao u mlazu krvi i oporih tečnosti, postalo je sasvim nevažno. Nužnost je, Kajlit je to dobro znala, bila najokrutniji gospodar na svetu.

Nijedan stražar od tih koji su čuvali prilaz nije je sprečio da zakorači na njega; ravne ploče pod njenim stopalima imale su rupe smišljene da se u njih uvuku kandže, i iz njih ju je zapahnuo hladan vazduh – pad okolne temperature na tom kosom prilazu očito je služio da nekako umiri nagoni strah koji su K'čejni osećali kad bi se pokretna traka uz ječanje i škripu podigla iznad nivoa Srca, zaustavljajući se kod Očiju, u Unutrašnjoj utvrdi, Asilskom

Gnezd u i domu same Matrone. Kad bi se sama vozila rampom, doduše, mehanizam se manje napinjavao, pa je čula jedva nešto više od naleta vetra koji bi je uvek pomeo osećajem da pada, čak i kad juri uvis, a znoj na njenom čelu i njenim udovima brzo se hladio. Do vremena kad je rampa usporila, a onda se i zaustavila na najnižem spratu Očiju, Kajlit je već drhtala od zime.

Dž'an stražari su njen prilazak posmatrali iz podnožja poluzavojitog stepeništa koje vodi do Gnezda. Kao i ve'gati, naoko su bili ravnodušni prema njoj – nema sumnje da je bila pozvana, ali čak i da nije tako, ne bi u njoj videli nikakvu pretnju Matroni, za čiju zaštitu su bili rođeni i odgajani. Kajlit nije bila prosto bezazlena, bila je beskorisna.

Kad je prišla stepenicama i počela da se nespretno penje ka Matroninom boravištu, zapahnuo ju je vreo, užegao vazduh, zaogrnuvši je kao vlažan plašt.

Na odmorištu je stajao još jedan, poslednji stražar. Barem hiljadu godina star, Bre'nigen je bio visok i koščat – viši čak i od ve'gata – a njegove mnogostruke krljušti zadobile su srebrnkastu patinu zbog koje je izgledao sablasno, kao da je isklesan od liskuna izbledele na suncu. U prorezima njegovih očiju nisu se videle ni zenice ni dužica, tek neko mutno žutilo, izobličeno kataraktom. Podozrevala je da je telohranitelj slep, ali zapravo nije to nikako mogla da zna, jer kad se Bre'nigen pokrenuo, dž'an je pokazao savršenu sigurnost pokreta, pravu gracioznost i gipku eleganciju. Dug, pomalo zakrivljen mač koji mu je visio s mesingane alke na boku – alke napola urala u telo stvorenja – bio je dug koliko je Kajlit visoka, sečiva nekako keramičkog s bledom nijansom magente, mada je besprekorna oštrica srebrno sijala.

Pozdravila ga je naklonom koji nije izazvao nikakvu reakciju, pa prošla pored njega.

Kajlit se nadala – ne, *molila se* – ali kad je ugledala dvoje K'čejna kako stoje pred Matronom i shvatila da nemaju pratnju, sve joj se srušilo. Očajanje je počelo da navire, pretilo je da je proguta. S mukom je uvukla vazduh u stegnute grudi.

Iza pridošlica, ogromna na izdignutom podijumu, Gant'an Asil, Matrona, zračila je talasima agonije – i to se nikad nije menjalo i nikad se neće promeniti, ali Kajlit je sada od goleme kraljice osetila gorku primesu... nečega.

Izbačena iz ravnoteže, izbezumljena, Kajlit je tek tada razaznala u kakvom su stanju dvoje K'čejn Š'mala, primetila tek napola zaceljene teške rane, haotično klupko ožiljaka na njihovim sapima, vratovima, bedrima. Stvorenja su delovala izgladnelo, nagnana do odbojne krajnosti lišavanja i nasilja, i osetila je kako na taj prizor odgovara bolnom žaokom u srcu.

Ali takvo saosećanje nije bilo dugog veka. Istina se nije promenila: k'el lovac Sag'Čurok i Jedina kći Gant Mak nisu uspeli.

Matrona je progovorila u Kajlitinom umu, iako to nije bila nikakva vrsta govora, jednostavno neopozivo nametanje znanja i značenja. „*Jurišnice Kajlit, pogrešan izbor. Ostajemo slomljeni. Ostajem slomljena. Ne možeš popraviti, ne sama, ne možeš popraviti.*“

Ni znanje ni značenje nisu bili dar za Kajlit. Jer je ispod tih reči mogla da oseti ludilo Gant'an Asil. Matrona je bila neporecivo luda. Isto tako je bio lud pravac delovanja koji je zadala svojoj deci, a i samoj Kajlit. Nije bilo moguće ubediti je ni u šta.

Bilo je sasvim moguće da je Gant'an Asil uvidela Kajlitino uverenje – njeno verovanje da je Matrona luda – ali ni to nije ništa menjalo. U drevnoj kraljici nije postojalo ništa osim bola, mučenja i očajničke potrebe.

„*Jurišnice Kajlit, ponovo će pokušati. Ono što je slomljeno mora biti popravljeno.*“

Kajlit nije verovala da bi Sag'Čurok i Jedina kći mogli preživeti novu potragu. A to je bila još jedna istina koja nije uspela da pokoleba Asilinu preku potrebu.

„*Jurišnice Kajlit, poći ćeš s njima na ovo Traženje. K'čejn Š'mali su slepi pred prepoznavanjem.*“

I tako su, najzad, stigli do onoga za šta je znala da je neizbežno, uprkos svim njenim nadama, svim molitvama. „Ne mogu“, prošaputala je.

„Poći ćeš. Čuvari su izabrani. K’eli Sag’Čurok, Ritok, Kor Taran. Ši’gal Ga’Rul. Jedina kći Gant Mak.“

„Ne mogu“, ponovila je Kajlit. „Nisam ja... nadarena. Nisam nikakva Jurišnica – slepa sam pred tim što je Jurišnicima potrebno, šta god to bilo. Ne mogu da pronađem Smrtni mač, Matrono. Ni Zaštitnika nakovnja. Žao mi je.“

Ogromna reptilka promeškoljila je svoju neopisivu težinu, uz zvuk nalik na stene koje se gnezde u šljunku. Pogled treperavih očiju usredsredio se na Kajlit, zračeci talasima zamerki.

„Izabrala sam te, Jurišnice Kajlit. Moja su deca ta koja su slepa. Neuspeh je njihov, i moj. Omanuli smo u svim ratovima. Ja sam poslednja Matrona. Neprijatelji me traže. Neprijatelji će me uništiti. Tvoja vrsta sada buja u ovom svetu – pred tim čak ni moja deca nisu slepa. Među vama ću naći nove zatočnike. Moja Jurišnica mora da ih pronađe. Moja Jurišnica polazi u svitanje.“

Kajlit više ništa nije rekla, svesna da bi svaki odgovor bio uzaludan. Nakon nekoliko trenutka se naklonila, pa krenula iz Gnezda nesigurnim korakom, kao omamljena pićem.

Ši’gal će ih pratiti. Značaj toga bio je sasvim jasan. Ovoga puta neće biti neuspeha. Omanuti znači osetiti Matronino nezadovoljstvo. Njenu osudu. Tri k’el lovca i Jedina kći, pa i sama Kajlit. Ako omanu... suočeni sa smrtonosnim gnevom ši’gal ubice, neće dugo potrajati.

Čim bude svanulo, znala je, krenuće na svoje poslednje putovanje.

Tamo, u pustopoljinu, da pronađe Zatočnike koji čak i ne postoje.

A to je, uvidela je tada, bila kazna određena njenoj duši. Mora da pati zbog svog kukavičluka. *Trebalo je prosto da umrem sa svima ostalima. Sa svojim mužem. Svojom decom. Nisam smela da pobegnem. Sada plaćam za svoju sebičnost.*

Jedina milost bila je to što će, kad padne, konačna presuda pasti brzo. Neće čak ni osetiti, a kamoli videti ši’galov smrtonosni udarac.

Matrona nikada nije rađala više od tri ubice istovremeno, a njihovi su ukusi bili međusobno isključivi, sprečavajući bilo kakvu vrstu saveza. A ako bi jedan od njih zaključio da je nužno ukloniti

Matronu, preostala dvojica će se tome, po svojoj prirodi, usprotiviti. Tako je svaki ši'gal štitio Matronu od ostalih. Slanje jednog od njih u Traženje predstavljalo je ozbiljan rizik, jer će tako ostati samo dvojica ubica da je štite u svakom trenutku.

Još jedan dokaz Matroninog ludila. Da se tako ugrozi, dok istovremeno šalje od sebe svoju Jedinu kćer – svoje jedino dete koje ima mogućnost razmnožavanja – kosilo se sa zdravim razumom.

Ali opet, Kajlit se sprema da stupa putem ka sopstvenoj smrti. Šta nju briga za ta zastrašujuća stvorenja? Nek počne rat. Nek se tajanstveni neprijatelj obruši na Ampelas Ukorenjeni i sve ostale Ukorenjene, i nek poseče sve ove K'čejn Š'male, do poslednjeg. Svetu neće nedostajati.

Uostalom, ona je znala sve što se može znati o izumiranju. *Jedina prava kletva je kad shvatiš da si poslednji od svoje vrste.* Da, odlično je razumela takvu sudbinu, i poznavala je odistinske dubine usamljenosti – ne, ne onu tričavu, plitku, samosažaljivu igru koju igraju ljudi stalno i svuda – već onu surovu spoznaju samoće bez leka, bez nade u spas.

Da, svi umiru sami. I možda bude žaljenja. Možda bude tuge. Ali to nije ništa u poređenju sa onim što sačeka poslednjeg od svoje vrste. Jer onda više nema izvrdavanja istine neuspeha. Potpunog, poražavajućeg neuspeha. Neuspeha sopstvene vrste koji saleće sa svih stana, pronalazeći poslednja pleća na koja će navaliti breme, teret koji nijedna živa duša ne može da ponese.

Postojalo je još nešto u vezi s darom jezika K'čejn Š'mala, svojevrсна trajna dopuna koja je sada mučila Kajlit. Um joj je bio razbuden, daleko više od onoga što je ikada ranije znala u životu. Znanje nije bilo blagoslov; svesnost je bila bolest koja joj je kaljala čitav duh. Mogla bi i oči sebi da iskopa, ali i dalje bi previše videla.

Jesu li i šamani njenog plemena osećali ovakvu poražavajuću krivicu, kad je prepoznavanje kraja napokon sinulo? Ponovo se prisetila praznine u njihovim pogledima, i razumela ih je, na način na koji ranije nije mogla da ih shvati, u životu koji je nekada vodila. Ne, mogla je samo i jedino da kune smrtonosni blagoslov ovih K'čejn Š'mala. Da kune njih, iz sveg srca, svom svojom mržnjom.

Kajlit je počela da se spušta. Bila joj je potrebna skučenost Korena; trebalo joj je da sa svih strana bude okružena tom oronulom mašinerijom, tim kapanjem gustog, lepljivog ulja i tim smrdljivim, zagušljivim vazduhom. Svet je slomljen. Ona je poslednja od Elana, a sada je njen jedini, poslednji zadatak na ovom svetu bio da nadgleda uništenje poslednje Matrone K'čejn Š'mala. Postoji li neko zadovoljstvo u tome? Ako postoji, bilo je to zlo zadovoljstvo, zbog čega mu je ukus bio još primamljiviji.

Smrt je njenom narodu doletela zaklonivši sunce na zalasku, kao crni, iskrzani predznak nisko iznad obzorja. Sada će ona biti ta zastrašujuća vizija, ta krhotina ubijenog meseca. Zarivena u zemlju, kao što se, na kraju, desi i svemu ostalom.

Sve je to istina.

Vidite prazninu u mom pogledu.

Ši'gal Ga'Rul je stajao na samom rubu Veđa, a noćni vetrovi zavijali su oko njegovog visokog, vitkog tela. Najstariji od ši'gala, ubica se u svojoj dugoj službi Asil borio protiv sedmorice drugih, i sve ih je porazio. Preživeo je šezdeset jedno stoleće života, rasta, i bio je dva puta viši od potpuno izraslog k'el lovca, jer za razliku od lovaca – koji su bili obdareni iznenadnom smrtnošću pri kraju desetog stoleća – ši'gali nisu bili stvoreni s takvom manom. Mogli bi, potencijalno, da nadžive i samu Matronu.

Odgajan da bude prepreden, Ga'Rul nije gajio iluziju o ludilu Majke Asil. Njena nezgrapna pretpostavka o božanskom uređenju vere nije pristajala ni njoj ni K'čejn Š'malima. Matrona je tražila ljudske obožavaoce, ljudske slugе, ali ljudi su bili previše krhki, preslabi da budu od bile kakve vrednosti. Žena Kajlit je bila dovoljan dokaz toga, uprkos ukusu pronicljivosti koji joj je Asil podarila – pronicljivosti koja je trebalo da izrodi uverenost i snagu, a slabi um ju je ipak izobličio u novo oruđe samoprekora i samosažaljenja.

Taj ukus će izbledeti tokom Traženja, jer Kajlitina brza krv neprestano razređuje Asilin dar, a svakodnevno obnavljanje nije

moguće. Jurišnica će se vratiti svojoj urođenoj inteligenciji, a ta je bila bedna po svim merilima. Već je beskorisna, ako se Ga'Rul išta pita. A u ovoj besmislenoj potrazi postaće teret, prepreka.

Valjalo bi je ubiti što je pre moguće, ali avaj, zapovesti Majke Asil nisu dozvoljavale takvu rastegljivost tumačenja. Jurišnica mora među sopstvenom vrstom izabrati Smrtni mač i Zaštitnika nakovnja.

Sag'Čurok je izvestio o neuspehu njihovog prvog izbora. Taj njihov odabrani bio je skup silnih mana: Crvenlik od Aula. Ga'Rul nije verovao da će Jurišnica imati više sreće. Ljudi su možda cvetali i napredovali u spoljnom svetu, ali isto bi postigli i divlji orteni, prosto zahvaljujući razuzdanom razmnožavanju. Drugih talenata nisu ni imali.

Ši'gal je podigao svoju skraćenu njušku i otvorio proreze nozdrva da oseti studen noćnog vazduha. Vetar je duvao sa istoka i, kao i obično, vonjao je na smrt.

Ga'Rul je poharao Kajlitine bedne uspomene, pa je zato znao da nikakvo spasenje neće uspeti da pronađu na istoku, u ravnici poznatoj kao Elanska. Sag'Čurok i Gant Mak su se zaputili na zapad, u Aul'dan, a i tamo ih je dočekaao samo neuspeh. Sever je bio neprijateljsko, beživotno carstvo večnog leda, izmučenih mora i ljute zime.

Dakle, moraju da putuju na jug.

Ši'gal punih osam vekova nije izašao iz Ukorenjenog Ampelasa. Teško da se za to kratko vreme nešto bitno promenilo u oblasti koja je ljudima poznata kao Pustare. Nek je i tako, malo izviđanja pre polaska deluje kao razumna taktika.

S tim na umu, Ga'Rul je raširio svoja mesec dana stara krila, rastresavši izduženu pernatu krljušt kako bi se spljoštila i popunila pod pritiskom vetra.

A onda je ubica zakoračio sa samog ruba Veđa, krila su mu se uz oštar zvuk napela do pune širine, zapevušivši pesmu letenja, to tiho jećanje i zviždanje koje je, za ši'gala, bilo muzika slobode.

Ostavio je Ukorenjeni Ampelas za sobom... previše je prošlo otkako je Ga'Rul osetio ovakvu... ovakvu ushićenost.

Dva nova oka ispod vilice sada su mu se prvi put otvorila, i usloženjeni pogled – na nebo ispred i tlo ispod – na tren je zbunio ubicu, ali ubrzo je Ga'Rul uspeo da nametne neophodnu razdvojenost, tako da su prizori pronašli prikladan međusobni odnos, tvoreći široku panoramu sveta pred njim.

Asilini novi ukusi su bili ambiciozni, nema zbora, briljantni. Da li je takva kreativnost neodvojiva od ludila? Moguće.

Da li je ta mogućnost izrodila nadu kod Ga'Rula? Ne. Nada nije moguća.

Ubica je jezdio kroz noć, visoko nad prokletim, gotovo beživotnim predelom. Nalik na krhotinu ubijenog meseca.

Pustare

Nije sam. Zaista, ne seća se da je ikada bio sam. Ta je zamisao bila nemoguća, u stvari, i toliko mu je bilo jasno. Koliko je u stanju da zaključi, nije imao telo, ali je imao čudnu povlasticu da se kreće od saputnika do saputnika maltene po volji. Ako bi umrli, ili nekako pronašli način da ga odbace, eh, verovao je da bi prestao da postoji. A on je tako strašno želeo da ostane živ, da nastavi da lebdi u toj čudesnoj euforiji svojih prijatelja, svoje bizarne, neusklađene porodice.

Putovali su preko istrošene i zaboravljene pustoši, tog predela skršenih stena, vetrom namreškanih lepeza sivog peska, osulina vulkanskog stakla što su počinjale i završavale se sasvim nasumično i ravnodušno. Brda i grebeni sudarali su se u svoje glavi zbuđenosti, a ni jedno jedino drvo nije kvarilo talasasto obzorje. Sunce na nebu beše zamagljeno oko koje je sebi mutilo stazu kroz tanke oblake. Vazduh je bio vreo, vetar nije prestajao.

Jedina hrana koju je družina uspevala da nađe poticala je od čudnih rojeva ljuskastih glodara – žilavo meso im je imalo ukus prašine – i jedne vrste preraslih rizana s vrećicama pod krilima nabreklih od mlečne vode. Moljci kapanci su ih pratili i danju i noću, večno strpljivi, čekajući da neko od njih padne i više ne

ustane, ali nije bilo baš verovatno da će se to desiti. Lepršajući od jedne do druge osobe, osećao je njihovu urođenu rešenost, njihovu nepopustljivu snagu.

Takva istrajnost, avaj, nije mogla da predupredi naizgled beskonačnu žalopojku bede koja je, izgledalo je, činila većinu njihovih razgovora.

„Kakva šteta“, govorio je Šeb, češući se po gustoj bradi. „Iskopaj nekoliko bunara, nagomilaj ono kamenje u kuće i radnje i šta ga znam. Onda bi imao nešto što vredi. Prazna zemlja je beskorisna. Žudim da vidim dan kad će sve to biti iskorišćeno, sve, čitava površina zemlje. Gradovi koji se stapaju jedni s drugima...“

„Ne bi bilo seoskih gazdinstava“, prigovorio je Strag, ali bila je to, kao i uvek, blaga stidljiva zamerka. „Bez seoskih gazdinstava, niko neće imati šta da jede...“

„Ne budi malouman“, brecnuo se Šeb. „Naravno da će biti seoskih gazdinstava. Samo ne ovakvog beskorisnog zemljišta, gde nema ničega osim prokletih pacova. Pacova u zemlji, pacova u vazduhu, i buba, i kostiju – da čovek ne poveruje koliko je ovde kostiju!“

„Ali ja...“

„Ćuti, Straže“, rekao je Šeb. „Ionako nikad nemaš ništa pametno da kažeš.“

Tada je progovorila Asana, krhkim, drhtavim glasom. „Nemojte se svađati, molim vas. Dovoljno je užasno i bez toga da zapodevaš kavgu, Šebe...“

„Pazi se, veštice matora, ili ćeš ti biti sledeća.“

„A da probaš *sa mnom* da se kačiš, Šebe?“, upitao je Nepet. Pljunuo je. „Nisam ni mislio da hoćeš. Samo laješ, Šebe, i to je sve što umeš. Jedne od ovih noći, kad budeš spavao, ima da ti odsečem jezik i njime nahranim jebene kapance. Ko bi se žalio? Asana? Dašak? Strag? Taksilijan? Rautos? Niko, Šebe, svi bismo igrali od sreće.“

„Ne mešaj me u to“, rekao je Rautos. „Propatio sam dovoljno za ceo vek dok sam živeo sa svojom ženom, ne moram ni da vam kažem da mi nimalo ne nedostaje.“

„Evo opet ovaj Rautos“, zarežala je Dašak. „Moja žena uradila ovo, moja žena rekla ono. Muka mi je više da slušam o tvojoj ženi. Nije ovde, zar ne? Verovatno si je udavio, pa zato i jesi u bekstvu. Udavio si je u svojoj otmenoj fontani, držao joj glavu pod vodom, gledao joj iskolačene oči i otvorena usta, a ona je vrištala kroz vodu. Gledao si je i smeškao se, eto to si radio. Ne zaboravljam, ne mogu da zaboravim, bilo je užasno. Ti si ubica, Rautose.“

„A evo i *nje* opet“, rekao je Šeb. „Ponovo priča o utapanju.“

„Mogao bih i *njoj* da isečem jezik“, iscerio se Nepet. „I Rautosu. Ne bi više bilo tog sranja o žalbama i ženama i davljenju – vi ostali možete da prodete. Straže, ti ne pričaš mnogo, a i kad nešto kažeš, to nikog ne ljuti. Asana, ti uglavnom znaš kad da držiš jezik za zubima. A Taksilijan ionako jedva da progovara. Samo mi, a to bi bilo...“

„Vidim nešto“, rekao je Rautos.

Osetio je kako im se pažnja preusmerava, pronalazi žižu, i kroz njihove oči ugledao nejasnu mrlju na obzoru, nešto što štrči uvis, preusko da bude planina, prekrupno da bude drvo. I dalje ligama daleko, dizalo se u nebo kao zub.

„Želim to da vidim“, obznanio je Taksilijan.

„Sranje“, rekao je Nepet. „Svakako nemamo kud drugo da idemo.“

Ostali su se bez reči složili. Hodali su već, činilo se, oduvek, a rasprave o tome kuda bi trebalo da idu odavno su već presušile. Niko od njih nije imao nikakav odgovor, niko od njih nije čak ni znao gde su.

I tako su se uputili ka tom dalekom, tajanstvenom zdanju.

Bio je zadovoljan time, zadovoljan da ide s njima, i otkrio je da deli Taksilijanovu radoznalost, koja je sve više rasla i lako bi, dovedena u pitanje, potrla sve Asanine strahove i svu silu opsesija koje muče ostale – utapanje Daška, Rautosov bedni brak, Stragov besmisleni životni vek pun nepoverljivosti, Šebovu mržnju i Nepetovo uživanje u zlobi. A sada je i razgovor zamro, ostavljajući za sobom samo krckanje i bat bosih stopala po tvrdoj zemlji, i tiho ječanje neumornog vetra.

* * *

Roj moljaca kapanaca u visini pratio je usamljenu priliku koja je hodala Pustarama. Privukao ih je zvuk mnoštva glasova, a ipak su zatekli samo tu samotnu, krakatu priliku. Prašnjavozelene kože, usta okruženih kljovama. Nosio je mač, ali je inače bio nag. Usamljen lotalica, koji je govorio u sedam glasova, koji je sebe znao pod sedam imena. Bio je mnoštvo, ali je bio jedan. Svi su oni bili izgubljeni, pa tako i on.

Moljci kapanci su gladno čekali da mu se život okonča. Ali prošle su nedelje. Meseci. U međuvremenu, prosto su gladno čekali.

Postojali su obrasci i obrasci su zahtevali razmatranje. Sastojci su, međutim, ostajali raščlanjeni u plutajućim pipcima, u mrljama rastresitog crnila poput tačaka što plivaju pred očima. Ali makar je sada mogao da vidi, a to je bilo nešto. Trula krpa je sklonjena s njegovih očiju, odneta strujama koje nije mogao da oseti.

Ključ za razrešenje svega biće pronađen u obrascima. U to je bio uveren. Kad bi samo mogao da ih privuče jedne drugima, razumeo bi; znao bi sve što treba da zna. Bio bi u stanju da pronađe smisao u vizijama koje su ga kidale iznutra.

Čudni dvonožni gušter, s pukim patrljkom od repa, odeven od glave do pete u sjajan crn oklop, stoji na nekakvom kamenom podestu, dok sa obe strane u slivnike teku reke krvi. Netremičan pogled njegovih neljudskih očiju uperen je ka izvoru sve te krvi – ka zmaju prikucanom na rešetku od ogromnih drvenih greda, klincima boje rđe s kojih kaplje kondenzovana para. Patnja izbija iz tog stvorenja, uskraćena smrt, život preobražen u večnost bola. A od uspravljenog guštera, u okrutnoj polusenci, dopire samo hladno zadovoljstvo.

U drugoj viziji kao da ga dva vuka posmatraju sa okrunjenog travnatog grebena prošaranog stenjem. Oprezno, s nelagodom, kao da odmeravaju suparnika. Iza njih, kiša ukoso pljušti iz teških

oblaka. A on shvata da se okreće od njih i odlazi preko ogoljene ravnice, kao da je ravnodušan prema njihovom posmatranju. U daljini se iz tla dižu nekakvi dolmeni, na desetine njih, raspoređeni bez bilo kakvog razaznatljivog reda, iako svi deluju istovetno – možda su statue, dakle. Primiče im se, mršteći se na njihov oblik, na pogrbljena, uska leđa okrenuta ka njemu, na repove obavijene oko njih, na štrčanje neobičnih kukuljica iznad glava. Tlo na kojem su čučali presijava se kao da je posuto dijamantima ili srčom.

I upravo dok se približava tim tihim, nepomičnim stražarima, na tren da dotakne najbližeg od njih, teška senka pada preko njega i vazduh najednom postaje leden. U dubokom oćajanju zastaje, podiže pogled.

Ništa osim zvezda, a svaka od njih lebdi kao da se naglo prekinula nit koja je veže, poput čestica prašine u lokvi što polako otiče. Jedva čujni glasovi tonu ka njemu, padaju mu po čelu kao pahuljice, i odmah se tope, sve značenje se gubi. Rasprave u Bezdanu, ali on nijednu ne razume. Zuriti uvis značilo je zaneti se, izgubiti ravnotežu, i oseća kako mu se stopala odižu od tla, kako počinje da lebdi. Izvije se, pogleda naniže.

Još zvezda, ali iz središta tog jata izbija desetak sunaca razbuktale zelene vatre što prosecaju crno tkanje svemira, tvoreći pukotine iz kojih curka svetlost. Što se više primiču, sve su glomaznija, i on postaje slep za sve ostalo, a vrtlog glasova sve je jači, bučniji, i ono što se nekad činilo kao dodir pahulje koja se brzo topi na užarenom čelu, sada gori poput požara.

Kad bi samo mogao da privuče delove jedne drugima, kad bi mogao da sklopi mozaik, i tako uvidi istinu obrazaca. Kad bi samo...

Kovitlaci. Da, to je to. Pokret ne obmanjuje, pokret otkriva oblik ispod.

Kovitlaci, u pramenovima krzna.

Tetovaže – ugledaj ih sada – ugledaj ih!

I odjednom, kad su se tetovaže vratile na mesto, poznao je sebe.

Ja sam Heborik Duhoruki. Jurišnik svrgnutog boga. Vidim ga...

Vidim te, Fenere.

Oblik, tako golem, tako izgubljen. Nemoćan da se pokrene.

Njegov bog je bio u klopci, bio je – kao i Heborik – nemi sve-dok pada blistavih sunaca od žada. On i njegov bog nalazili su im se na putu, a to su bile sile koje je nemoguće gurnuti u stranu. Ne postoji dovoljno čvrst štit koji bi zaustavio ono što dolazi.

Bezdan ne haje za nas. Bezdan dolazi da objavi sopstvene razloge, kojima ne možemo da se suprotstavimo.

Fenere, osudio sam te na propast. A ti, matori bože, ti si osudio mene.

Ipak, više me ne grize savest. Jer ovako je moralo biti. Na kraju krajeva, rat ne poznaje drugi jezik. U ratu prizivamo sopstveno uništenje. U ratu kažnjavamo sopstvenu decu slomljenom zaoštavštinom krvi.

Sada je shvatao. Bogove rata i šta oni znače, šta označava njihovo postojanje. I dok je zurio u ta sunca od žada što bukne sve bliže, ophrvata ga je uzaludnost skrivanja iza tolike taštine, tolike bezumne uobraženosti.

Vidi kako mašemo barjacima mržnje.

Vidi dokle nas je to dovelo.

Konačan rat je otpočeo. Suočavanje s neprijateljem protiv kojeg nikakva odbrana nije moguća. Ni reči ni dela ne bi mogli da zavaraju tog sudiju bistrog oka. Imun na laži, ravnodušan prema izgovorima i ispraznom pozivanju na nužnost, na odmeravanje dva zla i površnu pravednost biranja onog manjeg – i da, upravo su to bili razlozi koje on sluša, prazni isto koliko i etar kroz koji putuju.

Stajali smo visoko podignute glave u raju. A onda smo prizvali bogove rata, da donesemo razaranje sami sebi, svom svetu, samoj zemlji, njenom vazduhu, njenoj vodi, čitavoj mirijadi njenih života. Ne, ne pokazuj mi iznenađenje, nikakvu nedužnu zbunjenost. Sada gledam očima Bezdana. Sada vidim očima svog neprijatelja, i zato ću govoriti njegovim glasom.

Pogledajte, prijatelji moji, ja sam pravda.

A kad se konačno sretnemo, neće vam se dopasti.

I ako se na kraju u vama probudi ironija, vidite me kako ridam ovim suzama od žada, i odgovorite mi osmehom.

Ako budete hrabri.

Jeste li hrabri, prijatelji moji?

Prva knjiga

More ne sanja o tebi

Hodiću putem kojim se zauvek ide
Korak jedan ispred tebe
I korak jedan iza
Gušiće me prašina tvog prolaska
I bacaću ti je još više u lice
Uvek je istog ukusa
Čak i kad se praviš da nije.

Ali na ovom putu kojim se zauvek ide
Staro će samo sebe obnoviti
Možemo uzdisati kao kraljevi
Kao kraljice na nosiljkama
Blistavi u zamišljenom bogatstvu.

Hodiću putem kojim se zauvek ide
Iako mi ponestaje vremena
Kao da zvezde pripadaju
Mojim sklopljenim šakama
Prosipajući ove užitke
Što tako svetlucaju na suncu
Dok lebde da padnu na tlo

Da tvore ovaj put kojim se zauvek ide
Iza tebe iza mene
Između koraka prošlog, koraka budućeg
Pogledaj jednom podigni pogled
Pre nego što odem

Pripovedač priča
Fastan iz Kolansa

Prvo poglavlje

Krajnja beda nije u onome što čaršav otkriva, nego u onome što krije.

Tehol Jedini, kralj Letera

Rat je stigao na zaraslo, izdžikljalo imanje mrtve Ejzat-kule u gradu Leterasu. Gušteri su se rojili na obalama reke. Otkrivši pletoru neobičnih insekata, počeli su pomamno da se hrane.

Najčudnija među tim drevnim bubama bila je ona vrsta s dve glave. Četiri guštera ugledala su jednu takvu i primakla joj se, okruživši je. Insekt je primetio pretnju s dve strane i pažljivo se polukružno okrenuo, samo da bi tamo zatekao još dve pretnje, nakon čega se skvrčio i napravio mrtav.

Nije mu uspjelo. Jedan gušter, od one sorte što se pentraju po zidovima, širokih usta i očiju sa zlatastim tačkicama, bacio se ka insektu i progutao ga.

Takav prizor ponavljao se širom dvorišta, užasan pokolj, ubrzan istrebljenje. Činilo se da usud, ove večeri, nije nimalo naklonjen dvoglavim bubama.

Nije sav plen, međutim, bio tako bespomoćan kako je na prvi pogled delovalo. Uloga žrtve u prirodi je prolazna, a ono čime se neko hrani moglo bi se zauzvrat nahraniti njime, u toj večnoj drami preživljavanja.

Usamljena sova, koja se već preždrala gušterima, bila je jedini svedok iznenadnom talasu grčevitih smrti na preoranom tlu, kad su iz usta umirućeg guštera izbila groteskna obličja. Ispostavilo se da istrebljenje dvoglavih buba nije toliko neposredna pretnja kako se koliko maločas činilo.

Ali sove, pošto spadaju u najmanje mudre od svih ptica, nisu marile za takve lekcije. Ova je posmatrala šta se dešava, praznog

pogleda u krupnim očima, sve dok nije osetila neobično komešanje u sopstvenoj utrobi, dovoljno da joj skrene pažnju s mučnog umiranja na tlu, s tog mnoštva bleđih gušterskih trbuha koji zastiru tamno zemljište. Nije razmišljala o gušterima koje je pojela. Nije obratila pažnju, čak ni u retrospekciji, na tromost koju su pokazali pokušavajući da pobegnu od njenih hitrih kandži.

Sovu je čekala duga noć bolnog povraćanja. Ma koliko tupava bila, od tada pa zauvek gušteri joj više nisu bili stavka na jelovniku.

Svet podučava svojim lekcijama na suptilan ili, ako je potrebno, otvoren i okrutan način, tako da ih čak i najsporiji učenici shvate. U suprotnom umiru. Za one pametne, naravno, nerazumevanje je neoprostivo.

Noć je bila vrela u Leterasu. Kamen se znojio. Voda u kanalima izgledala je zejtinjavo, nepomično, površina joj je bila neobično ravna, neprozirna od vrtloga prašine i smeća. Insekti su plesali nad njom kao da traže svoje odraze, ali ta glatka patina nije ništa odavala, gutajući zvezdano prostranstvo, proždirući sablasnu svetlost baklji uličnih straža, pa su se krilati insekti vrteli bez prestanka, kao poludeli od groznice.

Ispod mosta, na strmim obalama zakopan u tamu, cvrčci su puzali poput klizavih kapljica ulja, svetlucavi, natekli, bespomoćno skrćani pod čizmama dve prilike koje su se zgurile u pomrčini.

„Ni u snu ne bi ušao“, promuklim šapatom reče jedna. „Voda smrdi, a vidi – nema mreškanja, nema ničega. Šmugnuo je na drugu stranu, negde ka noćnoj pijaci gde može brzo da se izgubi.“

„Da se izgubi“, progundala je druga prilika, ženska, podigavši bodež jednom urukavičenom rukom da mu ispita oštricu, „ta ti je dobra. Kô da bi mogao da se izgubi. Kô da bi iko od nas to mogao.“

„Misliš da ne bi mogao da se umota, kô što smo mi uradili?“

„Nije imao vremena. Klisnuo je. U bekstvu je. U panici.“

„Jeste izgledalo kao panika, vala“, složio se njen saputnik, pa zavrteo glavom. „Nikad nisam video nešto tako... razočaravajuće.“

Žena je vratila bodež u korice. „Isteraće ga na videlo. Vrneće se na ovu stranu, tad ćemo ga zaskočiti.“

„Kakva glupost, da pomisli kako može da pobegne.“

Nekoliko trenutaka kasnije Smeška je ponovo isukala bodež i zagledala se u njegovu oštricu.

Pored nje je Vratošija prevrnuo očima, ali ništa nije rekao.

Boca se ispravio, mahnulo Koriku da mu priđe, pa razdragano gledao kako plećati polukrvni Seti laktanjem probija put kroz gužvu, ostavljajući za sobom trag od mrkih pogleda i progutanih psovki – nije postojao rizik od nevolje, naravno, pošto je bilo očigledno da prokleti stranac upravo to i traži, a kako su širom sveta instinkti svima isti, nikom ni na pamet nije padalo da se kači s Korikom.

Baš šteta. Bio bi to prizor i po, osmehnu se Boca za sebe, kad bi se rulja razdraženih leterijskih kupaca stuštila na smrknutog varvarina, pokušavajući da ga zatuče hrskavim veknama hleba i krtolama korenastog povrća.

S druge strane, takvo skretanje pažnje im ne ide naruku. Ne trenutno, svakako, sada kad su našli svoju lovinu, a Balvan i Korab zaobilaze krčmu da pokriju sporedni izlaz u uličicu, a Možda i Masan Gilani su se dosad već popeli na krov, u slučaju da im meta postane maštovita.

Korik je stigao, sav oznojen, namršten i škrgućući zubima. „Govna bedna“, promrsio je. „Kakva je ovo pomama za trošenjem novca? Pijace su glupe.“

„Ljudi su srećni“, reče Boca, „ili ako ne baš srećni, onda... privremeno namireni. Svrha je ista, kako god okreneš.“

„Koja to?“

„Da ne prave nevolje. One nevolje što remete red i mir“, dodao je, ugledavši Korikovo naborano čelo, nemiran pogled. „One što se rađaju kad narod pronade vreme da misli, da stvarno misli, hoću reći – kad počne da uviđa da je sve ovo jedno veliko sranje.“

„Zvučiš kao kad kralj drži govor – svaki put me uspava, kao i ti sada, Boco. Nego, gde je tačno on?“

„Jedan od mojih pacova čuči u podnožju ograde stepeništa...“

„Koji?“

„Beba Smeška – ona je najbolja za ovo. U svakom slučaju, drži svoje sitno okce na njemu. Seo je za sto u uglu, tačno ispod onog prozora s kopcima – mada se čini da kroz njega niko ne bi mogao da se provuče. U suštini“, zaključi Boca, „sateran je u ćošak.“

Korik se još jače namršti. „To deluje suviše lako, zar ne?“

Boca se počesa po čekinjama, premesti s noge na nogu, pa uzdahnu. „Jašta, i previše.“

„Evo Balzama i Geslera.“

Dva vodnika su prišla.

„Šta radimo ovde?“, upita Balzam, razrogačivši oči.

„Opet ga je uhvatila učmalost, ne obraćajte pažnju. Sprema nam se bitka, rekao bih. I to gadna. Neće se tako lako predati.“

„Kakav nam je onda plan?“, upita Korik.

„Olujni kreće prvi. Poteraće ga – ako krene ka zadnjim vratima, vaši prijatelji će ga tamo dočekati. Isto i ako krene gore. Moja pretpostavka je da će izbeći Olujnog i pokušati da izađe na glavni ulaz – to bi’ ja uradio. Olujni je ogroman i opasan, ali ne i okretan. I upravo na to i računamo. Nas četvorica ćemo dočekati izroda – mi ćemo ga srediti. A Olujni će mu biti za leđima, držaće vrata da mu spreči povlačenje.“

„Deluje živčano, loše je raspoložen“, reče Boca. „Upozori Olujnog – mogao bi jednostavno da se pobije s njim.“

„Čujemo li da kreće gužva, odmah ulećemo“, reče Gesler.

Zlatoputi vodnik ode da dà uputstva Olujnom. Balzam je stajao pored Korika i delovao pogubljen.

Ljudi su ulazili u krčmu i izlazili iz nje kao da je brzinska javna kuća. Tada se pojavio Olujni, nadvisivši skoro sve ostale, crvenog lica i još crvenije brade, kao da mu je cela glava u plamenu. Razlabavio je bezbednosnu kopču na maču dok se gegao ka vratima. Ugledavši ga, ljudi su mu se hitro sklanjali s puta. Sreo je jednu mušteriju na samom pragu, zgrabio ga za košulju i bacio iza sebe

– mučenik je ciknuo i pao na nos na kaldrmu ni tri koraka dalje od trojice Malažana, gde je ostao da se grči, pokrivajući šakama raskravljenu bradu.

Čim je Olujni uleteo u krčmu, pristigao je i Gesler, preskočio palog građanina i prosiktao: „Na vrata sada, svi, brzo!“

Boca je pustio da Korik bude na čelu, propustio čak i Balzama, koji je umalo krenuo u pogrešnom pravcu – pre nego što ga je Gesler povukao za sobom. Ako će doći do gungule, Boca će većinu prljavog posla radije prepustiti drugima. Svoj posao je odradio, na kraju krajeva, kad je pronašao njihov plen.

U krčmi je zavladao kaos, lomljenje nameštaja, iznenađeni krici, vrištanje od užasa. A onda se čulo nekakvo *bum!*, i odjednom se beo dim zavijorio sa ulaza. Usledilo je još lomljenja nameštaja, jedan glasan tresak, a onda neka prilika istrča iz oblaka dima.

Lakat tresnu Korika u vilicu, Korik pade kao trupac.

Gesler se izmaknu i izbeže udarac pesnice, taman na vreme da ga pogodi podignuto koleno, a zvuk koji se pritom čuo bio je zvuk sudara dva kokosova oraha. Noga begunca se okrenu ukруг, povuče i ostatak čoveka za sobom u neobuzdanu piruetu, a Gesler se zaljulja unazad i smesta sede na kaldrmu, staklastog pogleda u očima.

Balzam vrišteći ustuknu, posegnu ka svom kratkom maču – a Boca skoči da vodniku prikuje ruku uz telo – i njihova meta prolete pored svih njih, trčeći brzim, mada neravnomernim korakom ka mostu.

Olujni se istetura iz krčme, a iz nosa mu je liptala krv. „Niste ga u’vatali? Tikvani nijedni – pogledajte mi lice! Nastradah ni za šta!“

Druge mušterije su kuljale napolje pored kršnog Falarija, kašljući i plačući.

Gesler se klimavo osovio na noge, vrteći glavom. „Hajde“, promumlao je, „idemo za njim, nadajmo se da Vratošija i Smeška mogu malo da ga uspire.“

Pojavili su se Balvan i Korab, osmotrili prizor. „Korabe“, rekao je Balvan, „ostani s Korikom, pokušaj da ga osvestiš.“ A onda se pridružio Boci, Gesleru, Olujnom i Balzamu u poteri.

Balzam je pogledom streljao Bocu. „Mogô sam da ga sredim!“ „Budala nam je potrebna živa, mamlaze“, brecnuo se Boca. Vodnik ga je pogledao otvorenih usta. „Je l’?“

„Vidi ti to“, posikta Vratošija. „Evo ga, stiže!“

„I još gadno gelja“, primeti Smeška, ponovo vrativši bodež u korice. „Pridemo mu sa obe strane i pravo u gležnjeve.“

„Odlična zamisao.“

Vratošija ode levo, Smeška desno, pa čučnuše sa obe strane odmorišta s njihove strane mosta. Slušali su *tup-vuc* zvuke hranjanja begunca dok je išao mostom, sve im se više približavajući. Iz ulice pokraj pijace s druge strane razlegli su se povici. Hramavo trčanje na mostu se ubrzalo.

U pravom trenutku, čim je meta došla do ivice i zakoračila na kaldrmu ulice, dvoje malaških marinaca iskočiše iz svojih skrovišta, u susret jedno drugom, i svako zgrabi jednu begunčevu nogu.

Sve troje se prosuše po ulici.

U sledećem trenutku, usred zbrke prореžanih psovki, zabijanja palčeva i mahnitog šutiranja, pristigoše i ostali lovci, pa konačno uspeše da svoj plen prikiju za zemlju.

Boca pride da odozgo pogleda zajapureno, izbubecano lice njihove žrtve. „Pa stvarno, vodniče, trebalo je da znaš da nema nade.“

Svirac ga je streljao pogledom.

„Vidi šta si mi napravio od nosa!“, reče Olujni, pa zgrabi Svirca za ruku, očito razmatrajući da li da je slomi nadvoje.

„Bacio si dimnjaču u krčmi, jelda?“, upita Boca. „Kakvo traćenje naboja.“

„Platićete mi za ovo“, pripreti Svirac. „Nemate predstavu...“

„Verovatno je u pravu“, reče Gesler. „Nego, Svirče, moramo li zauvek da te držimo ovde prikovanog na ulicu, il’ ćeš sad lepo i mirno da pođeš? Šta vrhovna zapovednica poželi, vrhovna zapovednica dobije.“

„Lako je tebi“, prosikta Svirac. „Pogle’ samo ovog Bocu ovde. Je l’ ti on izgleda srećno?“

Boca se namršti. „Ne, nisam srećan, vodniče, ali naređenje je naređenje. Ne možeš prosto da pobegneš.“

„Kamo sreće da sam poneo koju oštrenjaču“, reče Svirac, „to bi taman rešilo situaciju. Ajde, dobro, možete sad da me pustite – mislim da mi je koleno ionako skrcano. Geslere, imaš vilicu od kamena, jesi li znao to?“

„I pritom sam iz profila kô isklesan“, odgovori Gesler.

„Lovili smo Svirca?“, najednom upita Balzam. „Bogovi nižnji, ’el se pobunio, il’ šta?“

Vratošija potapša svog vodnika po ramenu. „Sad je sve u redu, vodniče. Zapovednica ’oće da Svirac odradi jedno čitanje, to je sve.“

Boca se lecnu. *To je sve. Ma da, ništa to nije. Jedva čekam.*

Povukli su Svirca na noge, i mudro ga nisu ispuštali iz ruku dok su ga sprovodili nazad u kasarnu.

Duguljasto obličje, sivo i sablasno, visilo je pod dovratkom na ulazu u mrtvu Ejzat-kuću. Izgledalo je beživotno, ali naravno da nije takvo bilo.

„Mogli bismo da ga gađamo kamenjem“, rekla je Sin. „Spavaju noću, zar ne?“

„Uglavnom“, odgovorio je Glista.

„Možda ako budemo tihi.“

„Možda.“

Sin se promeškoljila. „Kamenje?“

„Pogodi ga i probudiće se, a onda će da izađu u velikom crnom roju.“

„Oduvek sam mrzela ose. Otkad znam za sebe – mora biti da me je neka gadno ubola nekad, šta misliš?“

„Koga nije?“, slegnuo je ramenima Glista.

„Mogla bih prosto da ga zapalim.“

„Bez magije, Sin. Ne ovde.“

„Zar nisi rekao da je kuća mrtva?“

„Jeste... mislim da jeste. Ali dvorište možda nije.“

Osvrnula se. „Neko je kopao ovde.“

„Hoćeš li ikada pričati s još nekim osim sa mnom?“, upita Glista.

„Neću.“ Ta jedna jedina reč je bila samodovoljna, nepromenljiva, i nije pozivala ni na kakvu dalju raspravu po tom pitanju.

Odmerio ju je pogledom. „Znaš šta se dešava večeras, zar ne?“

„Ne zanima me. Neću da priđem ni blizu.“

„Nije bitno.“

„Možda ne bude doprlo do nas, ako se sakrijemo u kuću.“

„Možda“, popustio je Glista. „Ali sumnjam da Špil tako radi.“

„Otkud znaš?“

„Pa ne znam. Samo što... čika Keneb mi je rekao da je Svirac poslednji put pričao o meni, a ja sam otprilike tada skakao u more – nisam bio u kabini. Ali on je jednostavno znao, tačno je znao šta radim.“

„A šta si radio?“

„Otišao sam da nađem nahte.“

„Ali kako si znao gde su? Ništa što pričaš nema smisla, Glisto. A uostalom, od kakve su oni vajde? Samo prate Vitala naokolo.“

„Kad ne love male gmizavce“, osmehnuo se Glista.

Ali Sin nije bila raspoložena za lako odvrćanje pažnje. „Pogledam te i pomislim... *Mokra*.“

Glista na to nije odgovorio. Umesto toga, počeo je da se šunja stazom od neravnih kamenih ploča, pogleda uprtog u osinjak.

Sin pođe za njim. „Ti si ono što dolazi, zar ne?“

Frknuo je. „A ti nisi?“

Stigli su do praga, zaustavili se. „Misliš li da je zaključano?“

„Psst.“

Glista čučnu i mic po mic se provuče ispod ogromnog gnezda. Jednom kad se našao s druge strane, polako se ispravio i posegao ka rezi na vratima. Otpala mu je u ruci, podigavši oblak strugotine. Glista se osvrnu ka Sin, ali ništa ne reče. Okrenuvši se ponovo ka vratima, lagano ih pritisnu.

Krunila su se kao oblada gde god bi ih njegovi prsti dotakli. Još strugotine otpade na tlo.

Glista podiže obe šake i gurnu vrata.

Prepreka se raspala u oblak prašine i krhkog iverja. Metal je zvecnuo o pod odmah iza, i već u sledećem trenutku oblak je bio usisan unutra, kao da je kuća duboko udahnula.

Glista zakorači preko hrpe trulog drveta i nestade u pomrčini.

Trenutak kasnije za njim pođe i Sin, nisko povijena i brzih pokreta.

U senci skoro sasvim mrtvog drveta u dvorištu Ejzata, poručnik Pora je zastenjao. Slutio je da je možda trebalo da ih pozove da se vrate, ali tako bi otkrio svoje prisustvo, i mada uopšte nije mogao da bude u to siguran kad se radilo o naređenjima kaptana Dobrice – smišljenim i izdatim kao da su namerno nejasna, poput krhkih listova paprati pod kojima se skriva zmijska jama – podozrevao je da mu je naloženo da zadrži određenu tajnost pri praćenju ovo dvoje žgoljavaca naokolo.

Uostalom, svašta je otkrio. Sin uopšte nije mutava. Samo tvrdoglava mala krava. Kakav šok. I zaljubljena u Glistu, kako je to slatko – slatko kao smola, sa sve grančicama i ulepljenim insektima – ma prosto da se odrastao čovek istopi od milja, pa kroz slivnik oteče u ono bezdano more sentimentalnosti gde se deca igraju i, povremeno, izvlače sa ubistvom.

E pa, razlika je bila u tome što je Pora imao veoma dobro pamćenje. U tančine se sećao svog detinjstva, i kad bi mogao da se vrati u sopstvenu prošlost, taj mali slinavi seronja bi od njega dobio poštenu čušku po glavi. A onda bi se odozgo zagledao u njegov zapanjen, povređen izraz lica i rekao nešto u smislu: „Navikni se, mali Poro. Jednog dana ćeš sresti čoveka po imenu Dobrica...”

Bilo kako bilo, mišići su odskakutali pravo u Ejzat-kuću. Možda se unutra nešto pobrine za njih, što bi ovaj glupi zadatak dovelo do zadovoljavajućeg kraja. Džinovsko stopalo staro deset hiljada godina, koje snažno gazi, jednom, drugi put. Zgnječ, pršt, kao bobice smrdice, Glista je fleka, Sin je mrlja.

Bogovi, ne! Mene će da okrive. Režeći sebi u bradu, pošao je za njima.

Osvrnuvši se kasnije na to, pomislio je kako nije smeo da zaboravi na to prokletu osinje gnezdo. Trebalo je da mu, u najmanju ruku, zapadne za oko kad je priskočio do praga. Umesto toga, zapalo mu je za čelo.

Iznenadna pomama besnog zujanja, kad se gnezdo zaljuljalo na jednu pa na drugu stranu, ponovo ga odalamicivši po čelu.

Prepoznavanje, spoznaja, a zatim i, sasvim prikladno, slepa panika.

Pora se u mestu okrenuo i zaždio.

U pratnji mu se našlo barem hiljadu ljutih crnih osa.

Šest uboda je moglo da obori konja. Kriknuo je kad mu se vatra zapalila na potiljku. A onda ponovo, kad se zabola nova žaoka, ovoga puta u desno uvo.

Mlatao je rukama. Negde napred nalazio se neki kanal – prešli su preko mosta, prisetio se, levo od njega.

Još jedno rasplamsavanje agonije, ovoga puta na desnoj nadlanici.

Ma kakav kanal! Treba mi iscelitelj – smesta!

Više nije mogao da čuje zujanje, ali prizor pred njim je počeo da se nakreće, tama je navirala iz senki, a svetlost fenjera u prozorima se maglila, jeziva i bolna za njegove oči. Ni noge mu nisu više radile kako treba.

Tamo, malaška kasarna.

Smrda. Ili Ebron.

Već je posrtao, mučio se da zadrži pogled na kapiji kruga kasarne – pokušavajući da dozove dva stražara što su stajala tamo, ali jezik je počeo da mu natiče, ispunio mu je cela usta. Bilo mu je teško da diše, da trči. Ponestajalo mu je daha...

Ponestajalo mu je vremena.

„Ko je to bio?“

Glista se vratio iz hodnika i odmahnuo glavom. „Neko. Probudio je ose.“

„Drago mi je što nisu krenule na ovu stranu.“

Stajali su u nekoj vrsti glavne odaje, kameno ognjište zauzimalo je veliki deo jednog zida, a pred njim su bile postavljene dve debelo tapacirane naslonjače. Uz druga dva zida čučali su razni sanduci i kovčezi, a uz četvrti, onaj naspram hladnog ognjišta, ispod velike izbledele tapiserije bio je prislonjen nagizdan kauč. Sve je to bilo jedva nešto više od nejasnih, zrnastih obrisa u pomrčini.

„Treba nam sveća, ili fenjer“, reče Sin. „Pošto“ – a to je dodala sa malom žaokom u glasu – „ne smem da koristim magiju...“

„Verovatno smeš“, reče Glista, „sad kad više nismo ni blizu dvorišta. Ovde nema nikog, ovaj, nema nikakvog prisustva, hoću reći. Stvarno je mrtva.“

Sin je pobedonosnim pokretom oživela ugljehlje u ognjištu, mada su probuđeni plamenovi bili neobično drečavi, protkani zelenim i plavim žilama.

„Tebi to prelako ide“, reče Glista. „Nisam ni osetio bogaz.“

Nije odgovorila, prišavši da prouči tapiseriju.

Glista pođe za njom.

Prikazivala je scenu borbe, što je bilo sasvim tipično za tako nešto. Reklo bi se da junaci postoje samo kad su okruženi smrću. Jedva razaznatljivi u izbledelom tkanju, nekakvi oklopljeni gmizavci ratovali su protiv Tiste Edura i Tiste Andija. Na dimom zastrtom nebu nad njima tiskali su se što leteće planine – mnoge od njih zahvaćene požarom – što zmajevi, a neki od tih zmajeva delovali su ogromni, pet ili šest puta veći od ostalih, iako su očito bili udaljeniji. Čitav prizor je bio obavijen plamenovima, jer su se vazdušne tvrđave raspadale i njihovi delovi zasipali zaraćene strane. Pokolj i mučno uništenje, na sve strane.

„Lepo“, promrsi Sin.

„Hajde da proverimo kulu“, reče Glista. Sve te prikazane vatre podsetile su ga na Ja’gatan i njegovu viziju u kojoj Sin stupa kroz plamenove – mogla je da uđe i u ovu drevnu bitku. Plašio se da bi, pogleda li dovoljno pomno, među stotinama uskoškanih prilika ugledao i nju, zadovoljnog izraza na tom svom licu zaobljenih obraza, tamnih očiju namirenih i sjajnih.

Krenuli su ka četvrtastom tornju.

Ponovo u pomrčini hodnika, Glista zastade, sačekavši da mu se oči prilagode. Samo trenutak kasnije zeleni plamenovi liznuše iz odaje koju su maločas napustili, zagnizaše preko kamenog poda, sve bliže njima.

U sablasnom sjaju Sin se osmehnu.

Vatra ih je pratila uz ugnute stepenice do gornjeg sprata, gde nije bilo nikakvog nameštaja. Pod smrskanim, teškom paučinom zastrtim prozorom ležao je sasušen leš. Jedino su uštavljene trake kože tu i tamo držale lešinu da se ne raspadne, pa je Glista primetio neobičnost u udovima stvorenja, dodatne zglobove u kolenima, laktovima, zapešćima i gležnjevima. Činilo se da sama grudna kost ima vodoravne šarke na sredini, kao i istaknute ključne kosti, nalik na ptičje.

Prišunjavao se da bolje pogleda. Lice je spreda bilo spljošteno, još više izoštravajući ugao pod kojim su se jagodice pružale unazad, skoro do ušnih jama. Činilo se da je svaka kost koju je mogao da vidi bila sačinjena tako da se sklopi na ovu ili onu stranu – ne samo u obrazima već i u vilicama i grebenu iznad očiju. Bilo je to lice, podozrevao je Glista, koje je za života bilo sposobno za bizaran niz izraza – daleko više od onoga što bi ljudsko lice moglo da izvede.

Koža je bila potpuno izbeljena, bez ijedne malje, i Glista je zasigurno znao da bi se leš, samo li ga dotakne, potpuno pretvorio u prašinu.

„Forkrul Asejl“, prošaputao je.

Sin se naglo okrenu ka njemu. „Otkud to znaš? Kako znaš bilo šta o bilo čemu?“

„Na onoj tapiseriji dole“, rekao je, „oni gušteri. Mislim da su to bili K’čejn Š’mali.“ Bacio je pogled na nju, pa slegnuo ramenima. „Ova Ejzat-kuća nije umrla“, rekao je. „Prosto je... *otišla*.“

„Otišla? Kako?“

„Mislim da je jednostavno odšetala odavde, to mislim.“

„Ali ti ništa ne znaš! Kako možeš tako da pričaš?“

„Kladim se da i Brzi Ben to zna.“

„Šta zna?“ , razdraženo je prosiktala.

„Ovo. Istinu iza svega ovoga.“

„Glisto...“

Pogledao ju je pravo u oči, proučavajući bes u njenom pogledu.

„Ti, ja, Ejzat. Sve se menja, Sin. Sve... sve se to menja.“

Sitne šake su joj se stegle u pesnice uz bokove. Plamenovi što su plesali na kamenom podu uzdigli su se da oiviče ulaz u prostoriju, pucketajući i varničeći.

Glista je frknuo. „To kako je nagoniš da priča...“

„Može i da viče, Glisto.“

Klimnuo je. „Dovoljno glasno da raspoluti svet, Sin.“

„I bih, da znaš“, rekla je s iznenadnom žestinom, „čisto da vidim šta je u stanju da uradi. Šta sam *ja* u stanju da uradim.“

„Šta te sprečava?“

Iskreveljila se i okrenula na drugu stranu. „Mogao bi da vikneš u odgovor.“

Tehol Jedini, kralj Letera, uđe u prostoriju, raširi ruke i okrenu se oko sebe. Ozareno je pogledao Baga. „Šta kažeš?“

Njegov sluga je u izubijanim, grubim šakama držao bronzanu činiju. „Uzimali ste časove plesa?“

„Ma pogledaj mi čaršav! Moja ljubljena žena je počela da ga veze – vidiš, tu dole na rubu, iznad levog kolena.“

Bag se neznatno nagnuo napred. „Ah, vidim. Baš lepo.“

„Baš lepo?“

„Pa, ne uspevam sasvim da razaznam šta bi trebalo da predstavljaju.“

„Ni ja.“ Zastao je. „Nije baš vešta, zar ne?“

„Ne, užasna je. Naravno, ona je akademik.“

„Upravo tako“, složio se Tehol.

„Na kraju krajeva“, dodade Bag, „da je imala iole veštine u šivenju i tako tome...“

„Nikad se ne bi odlučila za put učenjaštva?“

„Uopšteno govoreći, ljudi beskorisni u svemu ostalom postaju akademici.“

„Uze mi reč iz usta, Bag. Nego, moram da pitam, gde gori?“

„Gori?“

„Dugo se već poznajemo“, reče Tehol. „Moja čula su izvršno izbrušena da pročitaju najfinije nijanse tvog raspoloženja. Nemam mnogo talenata, ali tvrdim, ma koliko neskromno, da posedujem izvanrednu sposobnost da tebi uzmem meru.“

„E pa“, uzdahnu Bag, „impresioniran sam. Po čemu znate da sam uznemiren?“

„Osim po tome što mi ljagaš ženu, hoćeš reći?“

„Da, osim po tome.“

Tehol pokaza bradom ka činiji koju je Bag držao, pa Bag zato pogleda naniže, samo da bi shvatio kako više ne drži činiju, već zgnječenu hrpu izuvijanog metala. Ponovo je uzdahnuo i pustio je da padne na pod. Tresak je odjeknuo odajom.

„Sve je u suptilnim pojedinostima“, reče Tehol, zagladivši nabore svog kraljevskog čaršava. „Nešto što bi vredelo reći mojoj ženi... usputno, naravno, u prolazu. Brzom prolazu, strmoglavom letu maltene, pošto će biti naoružana opakim iglama od riblje kosti.“

„Malažani“, reče Bag. „Ili, bolje rečeno, jedan Malažanin. S varijantom pločica u svojim znojavim rukama. Moćnom varijantom, a ovaj čovek nije nikakav šarlatan. Adept je. Užasavajuće sposoban.“

„I sprema se da baci pločice?“

„Drvene karte. Ostatak sveta je napredovao dalje od pločica, gospodaru. Zovu ih Špil zmajeva.“

„Zmajeva? Kakvih zmajeva?“

„Ne pitajte.“

„E pa, zar nemaš negde da se, ovaj, sakriješ, o ti jadni i bedni Drevni bože?“

Bag ga popreko pogleda. „Baš i ne. Nisam samo ja problem, doduše. Tu je i Lutalica.“

„Taj je još ovde? Nije viđen već mesecima...“

„Špil za njega predstavlja pretnju. Mogao bi prigovoriti njegovom otvaranju. Mogao bi da učini nešto... prenatragljeno.“

„Hmm. Malažani su naši gosti, pa samim tim, ukoliko su u opasnosti, priliči nam da ih zaštitimo, a ako to nismo u mogućnosti, onda da ih upozorimo. Ako ni to ne upali, uvek možemo da pobegnemo.“

„Da, gospodaru, to bi moglo biti pametno.“

„Da pobegnemo?“

„Ne, da ih upozorimo.“

„Poslaću Brisa.“

„Mučeni Bris.“

„E sad, nisam ja za to kriv, zar ne? Mučeni Bris, nije nego. Krajnje je vreme da zaradi tu svoju titulu, šta god ona bila, ne mogu trenutno da se setim. Upravo me onaj njegov birokratski um toliko razdražuje. Krije se u samoj nesaznatljivosti svog položaja. Bezlični prašinar, vrda čas ovamo čas tamo, kad god mu odgovornost zakuca na vrata. Da, preko glave mi je tog čoveka, bio on moj brat ili ne...“

„Gospodaru, postavili ste Brisa na čelo vojske.“

„Jesam? Naravno da jesam. Da vidimo kako će sad da se sakrije!“

„Čeka vas u prestonoj dvorani.“

„Pa da, nije on glup. Zna kad je sateran u čošak.“

„I Raket je tamo“, dodade Bag, „sa zvaničnom molbom Esnafa pacolovaca.“

„Molbom? Šta traže? Još pacova? Na noge lagane, stari prijatelju, vreme je da sretnemo naše podanike. Ovo kraljevanje je prava muka. Spektakularne proslave, svečane smotre, desetine hiljada podanika koji me obožavaju...“

„Niste imali nijednu proslavu ili smotru, gospodaru.“

„A ipak me obožavaju.“

Bag ustade i pođe pred kraljem Teholom na drugi kraj prostorijske, prođe kroz vrata i uđe u prestonu dvoranu.

Tamo su ih čekali jedino Bris, Raket i kraljica Džanat. Tehol se primakao sasvim blizu Bagu dok su se peli na podijum. „Vidiš li Raket? Vidiš li to obožavanje? Šta sam ti rekao?“

Kralj sede na presto, osmehnu se kraljici, koja je već sedela na svom prestolu sleva, u paru s njegovim, pa se zavalj u protegnu noge...

„Nemoj to da radiš, brate“, posavetovao ga je Bris. „Pogled odavde...“

Tehol se uspravi. „Ajoj, izrazito kraljevski.“

„Što se toga tiče“, reče Raket.

„Laknulo mi je što vidim da si stesala nebrojene oke težine, Raket. Veoma ti lepo stoji. Što se čega tiče?“

„Tog obožavanja o kojem šapućeš Bagu.“

„Zar nisi spremila neku molbu?“

„Hoću da spavam s tobom. Hoću da prevariš svoju ženu, Tehole. Sa mnom.“

„To je tvoja zvanična molba?“

„Šta joj fali?“

„Ne bi to bilo varanje“, progovorila je kraljica Džanat. „Varanje bi moralo da bude iza mojih leđa. Prevara, obmana, izdaja. A ja, Raket, sasvim slučajno, sedim upravo ovde.“

„Upravo tako“, odgovori Raket. „Hajde da to obavimo bez svih tih turobnih pojedinosti. Slobodna ljubav za sve“, dodala je i osmehnula se Teholu. „Naročito za tebe i mene, gospodaru. Dobro, ne baš skroz slobodna, pošto očekujem da me čistiš večerom.“

„Ne mogu“, odvrati Tehol. „Više niko ne želi moj novac, sad kad ga zapravo imam, i zar nije uvek tako? Uostalom, javna ras-kalašnost kralja? Kakav bi to primer postavilo?“

„Nosiš čaršav“, istakla je Raket. „Kakav primer to daje?“

„Zaboga, pa primer prozračnog, bezbrižnog samopouzdanja.“

Izvila je veđe. „Većina bi na tu prozračnost gledala sa užasavanjem, gospodaru. Ali ne i ja“, dodala je, umilno se osmehnuvši.

„Bogovi nižnji“, uzdahnu Džanat, trljajući čelo.

„Kakva je ovo zvanična molba?“, zatraži Tehol da čuje. „Uopšte nisi došla kao predstavica Esnafa pacolovaca, zar ne?“

„Zapravo, jesam. Da učvrstim veze između nas. A kao što svi znaju, seks je lepak koji drži društvo na okupu, pa sam mislila...“

„Seks? Lepak?“, Tehol se nagnu napred. „Sada si me zainteresovala. Ali daj da zasad ostavimo to po strani. Bag, pripremi proglas. Kralj će voditi ljubav sa svakom moćnom ženom u gradu, pod pretpostavkom da se može nesumnjivo utvrditi da jeste

žena – moraćemo da smislimo nekakav merač, zaduži kraljevske inženjere za to.“

„Zašto bi se zaustavio na moćnim ženama?“, upita Džanat svog muža. „Ne zaboravi na moć koja se nalazi u domaćinstvu, na kraju krajeva. I gde je sličan proglas za kraljicu?“

„Bilo je jednom jedno pleme“, reče Bag, „gde su poglavica i njegova žena imali tu povlasticu da u krevet odvede neveste i mladoženje u noći pre venčanja.“

„Stvarno?“

„Ne, gospodaru“, priznade Bag. „Upravo sam to izmislio.“

„Mogu to da ubacim u naše letopise, ako hoćeš“, Džanat je jedva uspevala da sakrije uzbuđenje.

Tehol se iskrevelji. „To ne priliči mojoj ženi.“

„Samo dodajem svoje bisere ovoj riznici maloumne ljigavštine, voljeni moj. Raket, ti i ja moramo da sednemo i prozborimo koju.“

„Nikad ne razgovaram s drugom ženom“, izjavila je Raket, pa se još više isprсила i isturila bradu.

Tehol pljesnu rukama. „E tako, gotov još jedan sastanak! Šta bismo mogli sada da radimo? Ja sam za odlazak u krevet.“ Pa, brzo pogledavši Džanat, dodade: „U društvu moje drage žene, naravno.“

„Nismo još ni večerali, mužu.“

„Večera u krevetu! Možemo da pozovemo... oh, precrtaj to.“
Bris zakorači napred. „U vezi s vojskom.“

„Ma kod tebe je uvek sve u vezi s vojskom. Naruči još čizama.“

„Upravo se o tome radi – treba nam još novca.“

„Bag, daj mu još novca.“

„Koliko, gospodaru?“

„Koliko god mu treba za čizme i šta god.“

„Nije stvar u čizmama“, reče Bris. „Već u obuci.“

„Vežbaće bosi? Izvanredno.“

„Želim da iskoristim to što su Malažani trenutno kod nas na kvartiru. Ove 'marince'. I njihovu taktiku. Želim da iznova postavim temelje leterijske vojske. Želim da unajmim malaške vodnike.“

„A da li njihova vrhovna zapovednica to smatra prihvatljivim?“

„Smatra. Njenim vojnicima postaje dosadno, a to nije dobro.“

„Mogu da zamislim. Znamo li kad odlaze?“

Bris se namršti. „Pitaš mene? Što ne nju?“

„Ah, imamo agendu i za sledeći sastanak, izgleda.“

„Da obavestim zapovednicu?“, upita Bag.

Tehol protrlja bradu, pa klimnu. „To bi bilo mudro, Bag, da. Vrlo mudro. Svaka čast.“

„A šta je s mojom molbom?“, zatraži Raket da čuje. „Sva sam se upicanila!“

„Biće uzeta u razmatranje.“

„Sjajno. U međuvremenu, može jedan kraljevski poljubac?“

Tehol se uzvrpoljio na prestolu.

„Prozračna samouverenost se skvrčila, mužu? Očito joj je jasnije nego tebi da postoje granice mog strpljenja.“

„Onda“, upita Raket, „šta kažete na kraljevski stisak?“

„Evo ideje“, reče Bag. „Podigni poreze. Esnafima.“

„Dobro“, breću se Raket. „Odlazim. Kralj je odbio još jednu zvaničnu molbu. I tako rulja postaje sve nemirnija.“

„Kakva rulja?“, upita Tehol.

„Ona koju nameravam da okupim.“

„Ne bi valjda.“

„Prezrena žena, gospodaru, opasna je to rabota.“

„Ma, mužu, daj joj poljubac i stisni je malo. Evo, neću da gledam.“

Tehol skoči na noge, pa se brzo vrati da sedne. „Za koji trenutak“, zadihano reče.

„Dobili smo novo značenje izraza kraljevsko držanje“, primeti Bag.

Ali Raket se smeškala. „Shvatićemo to kao potpisanu menicu.“

„A rulja?“, upita Bag.

„Čudesno se raspršila u sanjivom uzdahu, o kancelaru, ili šta god da si.“

„Ja sam kraljevski inženjeri... da, svi oni. A da, i rizničar.“

„I Gnječilac pljuvaonica“, dodao je Tehol.

Ostali su se namrštili.

Bag mrko pogleda Tehola. „Bio sam prijatno razonoden sve dok to niste pomenuli.“

„Nešto nije u redu?“, upita Bris.

„Ah, brate“, reče Tehol. „Moramo da te pošaljemo kod zapovednice – sa upozorenjem.“

„Je l’?“

„Bag?“

„Ispratiću te, Brise.“

Nakon što su njih dvojica otišli, Tehol baci pogled na Džanat, pa na Raket, i shvati da se obe i dalje mršte. „Šta je bilo?“

„Treba li nešto da znamo?“, upita Džanat.

„Da“, dodade Raket, „u ime Esnafa pacolovaca, hoću reći.“

„Ne zaista“, odgovori Tehol. „Sitnica, uveravam vas. Nešto što ima veze s ugroženim bogovima i razornim proricanjima. E sada, spreman sam da pokušam s tim ljubljnjem i stiskanjem – ne, ček’. Prvo malo dubokog disanja. Dajte mi malo – da, ne, ček’.“

„Da pričam o svom vezu?“, upitala je Džanat.

„Da, to zvuči savršeno. Molim te, nastavi. Evo me začas, Raket.“

Poručnik Pora je otvorio oči. Ili je pokušao da ih otvori, samo da bi otkrio kako su skoro sasvim zatvorene od otoka. Ali uspeo je da kroz zamagljene poreze razazna priliku koja se nadnosi nad njim. Natijsko lice, zamišljenog izraza.

„Prepoznaješ me?“, upitao je Natijac.

Pora je pokušao da progovori, ali neko mu je čvrsto utegao vilice. Klimnuo je, shvativši pritom da mu je vrat dvostruko deblji nego inače. Ili to, razmišljao je, ili mu se glava skvrčila.

„Mulvan Trepet“, reče Natijac. „Četni vidar. Preživećeš.“ Nagnuo se unazad i nekom rekao: „Preživeće, gospodine. Neće biti mnogo vajde od njega sledećih nekoliko dana, doduše.“

U vidnom polju nazreo je kapetana Dobricu, uobičajenog izraza lica – večno usukanih i bledih crta. „Ovo će, poručniče Poro, ući u izveštaj. Sramotna glupost kakva ne priliči oficiru.“